

Записване на музикален фолклор в ретроспективен план и съвременното му съхранение чрез дигитализация

Мария Кумичин

д-р Диана Данова

Институт за изкуствознание – БАН

Във връзка с проект

**Информационни технологии за
представяне с музика, ноти и текст на
български народни песни в дигитална
библиотека**

ФНИ–МОМН

Експертна дейност

Основна цел:

Трансфер на дигитален носител и обработка, в рамките на допустимото, за запазване на автентичността на звученето на 1100 песни, записани и дешифрирани от Тодор Джиджев.

Съхраняват се в Музикалнофолклорния архив на Института за изкуствознание – БАН на магнетофонни ленти с описи на изпълненията и теренни материали на хартиен носител [теренни тетрадки и тефтери с текстове на песните (ръкописи), дешифрации на фолклориста, и др.]

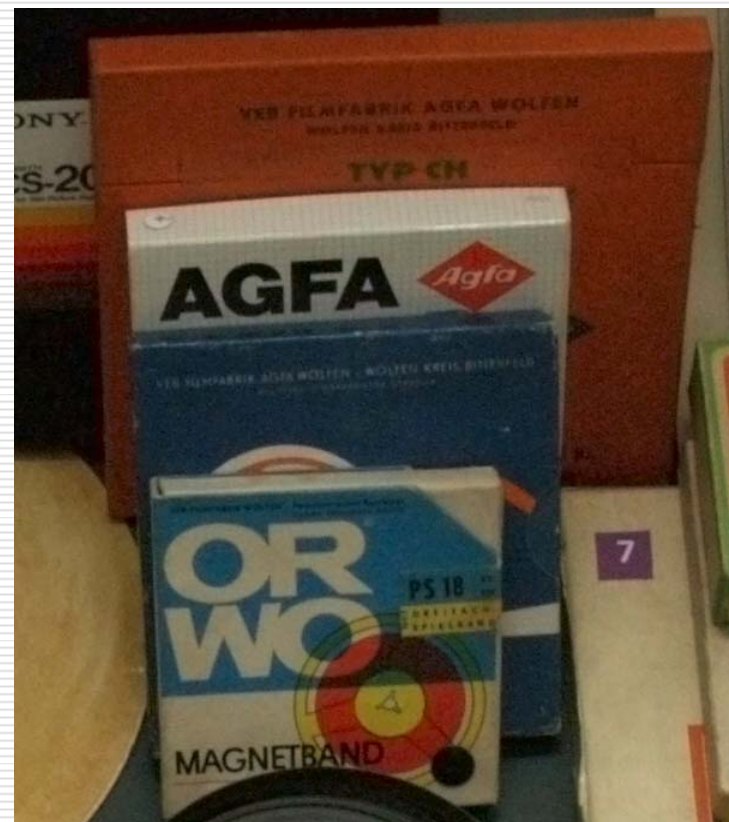
Експертна дейност

Етапи

- Издирване на необходимите записи в Селищния каталог и на съответните места в масива.
 - Установяване на състоянието на всяка една магнетофонна лента и на възможностите за нейното използване. Носителите са вече стари – първите записи от издирваните песни на Джиджев са на повече от 45 години (от 1964 г.)
 - Джиджев сам е дешифрирал терения си материал, а при дешифрация е наложително многократно прослушване, т.е. превъртане на лентата напред и назад, което води до износване – размагнетизиране, разтегляне, разкъсване; не бива да се пропуска и физическото остаряване на материала.
 - В далечните вече за нас години (60-те, 70-те... години на XX век) магнетофонните ленти са били многократно използвани (върху стари записи са правени нови), поради липса на достатъчно количество ленти. Това от своя страна води до вторичен/ насложен шум – непоправим дори със съвременната техника.
-

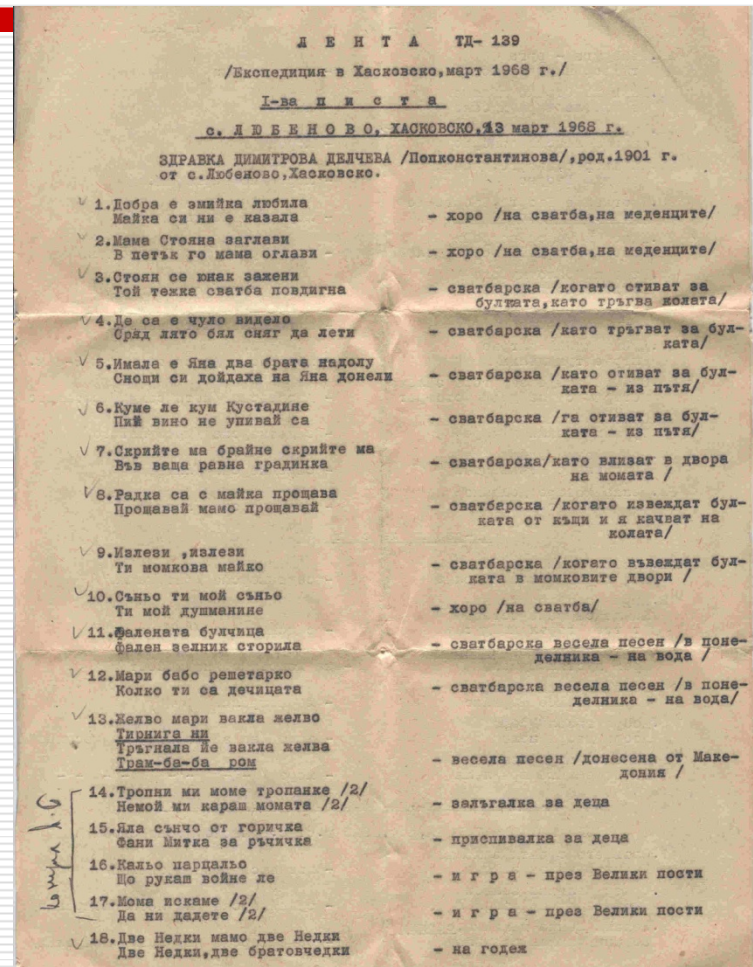
Експертна дейност

- Брой магнетофонни ленти - към момента по настоящия проект е подадена заявка за песни, които в Музикалнофолклорния архив се намират на 21 ленти – BASF, AGFA и др.
- Всяка лента има по две писти, съдържащи различно количество песни според времетраенето им. Повечето са записвани само с “първото си изпяване” (според особеностите на жанровете и циклите). Обикновено една писта е 45 минути при скорост 9,5 см в сек.

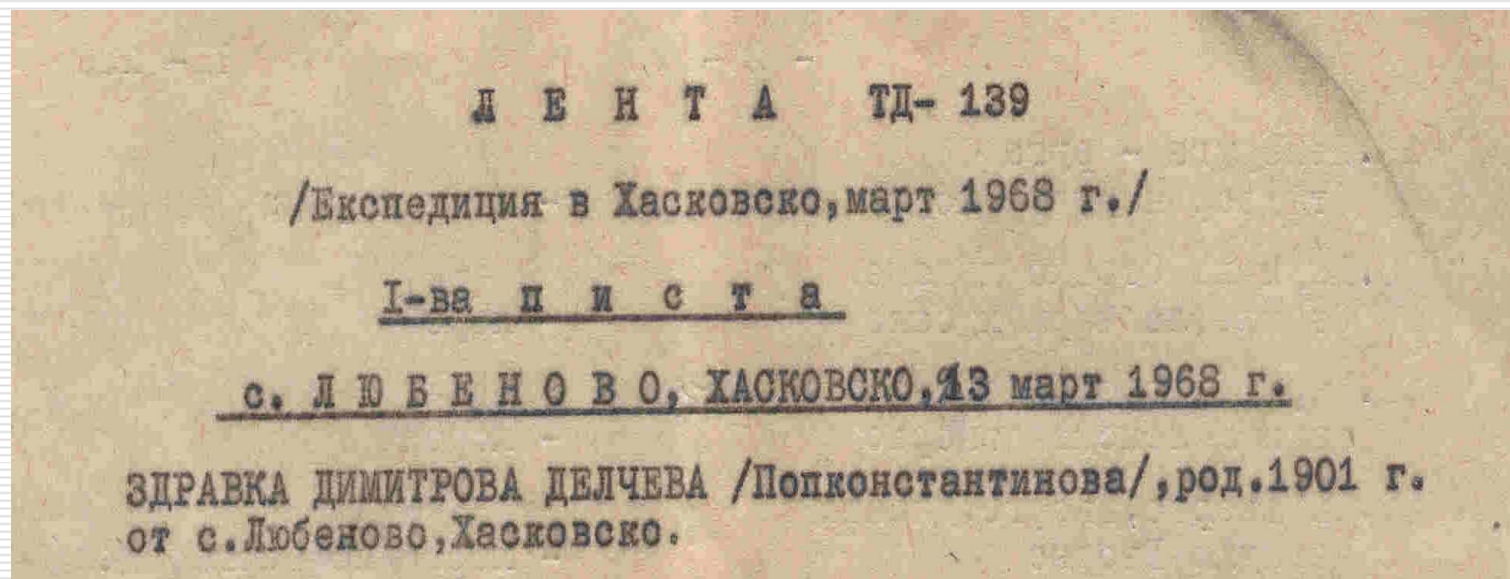
Експертна дейност

- Всяка лента трябва да е придружена от подробен опис на:
- данни за съответната командировка, експедиция или събор-надпяване – период на записване, регион
- селища – околии – области
- информатори/изпълнители – биографични данни (възраст, място на раждане, местоживеене, преселничество и др.)
- изпълнения с тяхната жанрова и функционална принадлежност (напр. “жътварска, на връщане от нивата” или “жътварска припевка”...)
- ✓ Ако изпълнението е инструментална мелодия се посочва видът на инструмента.

Експертна дейност

- Регион - селища
- Времеви период на записване
- Информатори

Експертна дейност

- Заглавие на песен/инструментал
- Жанрови и функционални характеристики

✓ 5. Имала е Яна два брата надолу Снощи си дойдаха на Яна донели	- сватбарска /като отиват за бул- ката - из пътя/
✓ 6. Куме ле кум Кустадине Пий вино не упивай са	- сватбарска /га отиват за бул- ката - из пътя/
✓ 7. Скрийте ма брайне скрийте ма Във ваща равна градинка	- сватбарска/като влизат в двора на момата /
✓ 8. Радка са с майка прощава Прощавай мамо прощавай	- сватбарска /когато извеждат бул- ката от къщи и я качват на колата/
✓ 9. Излези ,излези Ти момкова майко	- сватбарска /когато въвеждат бул- ката в момковите двори /
✓ 10. Съньо ти мой съньо Ти мой душманине	- хоро /на сватба/

Експертна дейност

□ Прослушване на всяка лента, за:

- установяване скоростта, на която е записана (магнетофон *UNER* има 4 скорости на записване – 19 cm/s; 9,5 cm/s; 4,75 cm/s; 2,38 cm/s. Обикновено времетраенето на една писта е 45 минути при скорост 9,5 cm в сек.)
 - установяване състоянието на лентата – евентуални деформации, сектори без музика поради остаряване или многократна употреба през годините и др.
 - установяване на качеството на записа – сила, изкривявания на звука, странични шумове, насложени звуци и т.н.
-

Малко ретроспекция

- Как се е записвало преди и как се прослушва сега
 - Както е известно, първите звукозаписи са се правили на изобретения от Едисон фонограф
-

Малко ретроспекция

Снимка на фонограф

Малко ретроспекция

Стара звукозаписна техника,
притежание на Института за
изкуствознание – БАН.

Малко ретроспекция

Стари технически носители на звук и картина

Малко ретроспекция

Малко ретроспекция

Стара звукозаписна техника

- Един от първите грамофони, на които са правени теренните записи в

Института за музика
от фолклористите
Райна Кацарова,
Иван Качулев, Елена
Стоин и Николай
Кауфман.

Малко ретроспекция

- Стъклена грамофонна плоча, регистрирала гласовете на Катя Спиридонова и Тодор Мазаров през 1940 г., за съжаление – вече само музеен експонат.

Малко ретроспекция

- ❑ Комерсиални грамофонни плочи от различен материал (метални, шеллакови, винилови) и фирми (*Odeon, Pathe Bulgaria, Орфей “Симонавия”, Балкантон*).

Малко ретроспекция

Стара звукозаписна техника

- Един от първите магнетофони “Smaragd”, притежание на Института за изкуствознание – БАН.
 - Записи на магнетофонни ленти са се правили от 1954 година.
-

Малко ретроспекция

- Почти неизвестен факт – първите магнетофонни ленти са били хартиени.
 - Малкото на брой, съхранили се в Института за изкуствознание са със записи на Николай Кауфман, които вече не могат да бъдат прослушани.
-

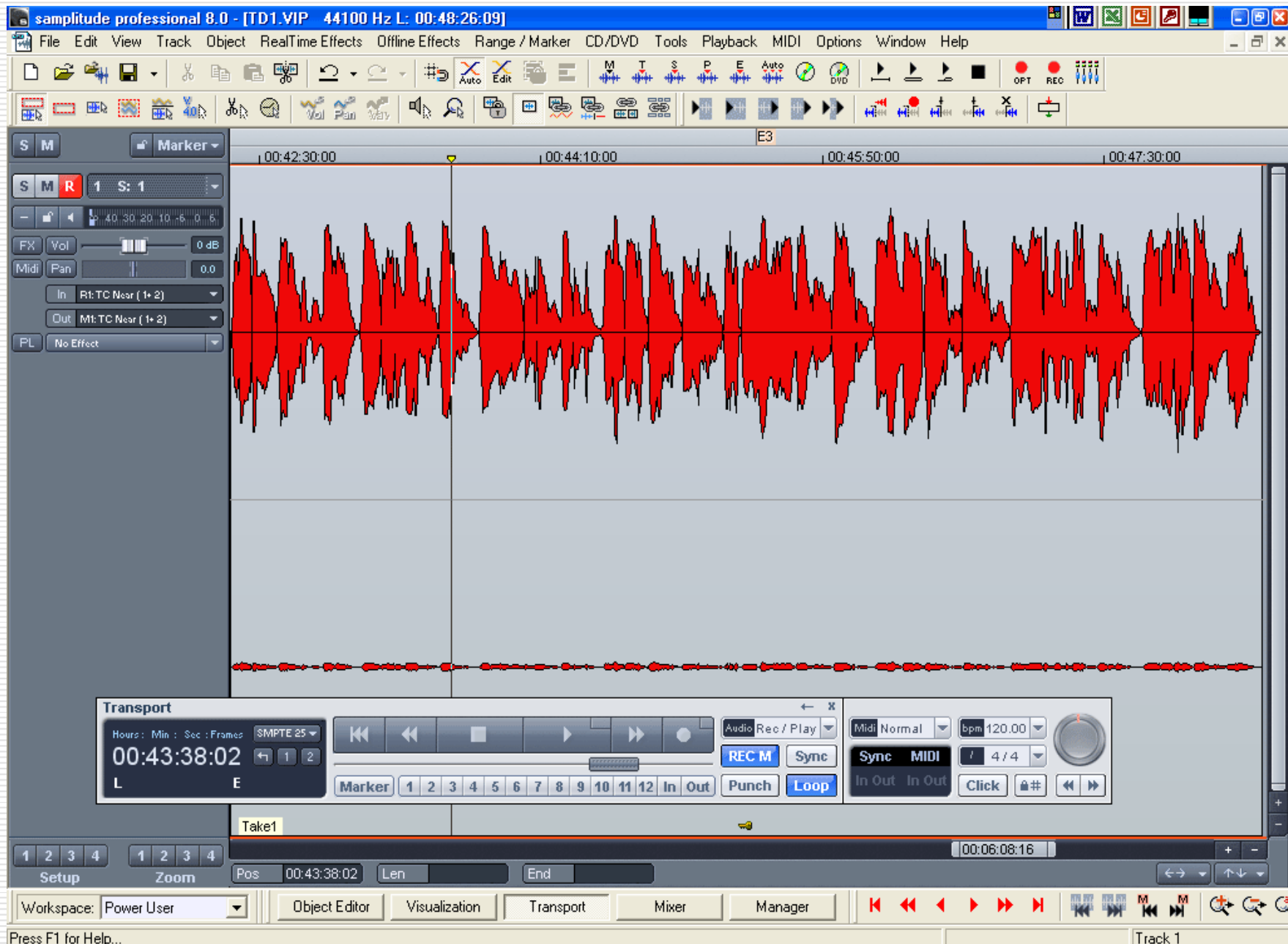
По-нова звукозаписна техника

- Магнетофон “UHER”
На такъв тип магнетофони в момента се работи в Музикалнофолклорния архив – прослушват се и се прехвърлят на CD старите магнетофонни ленти.

Трансфер

- ❑ Прехвърляне на музикалния материал от аналогов на цифров носител (от магнетофон към компютър) с помощта на програма за професионална обработка на звука, в случая – *Samplitude*.
 - ❑ Цялостно презаписване на една писта от магнетофонната лента.
-

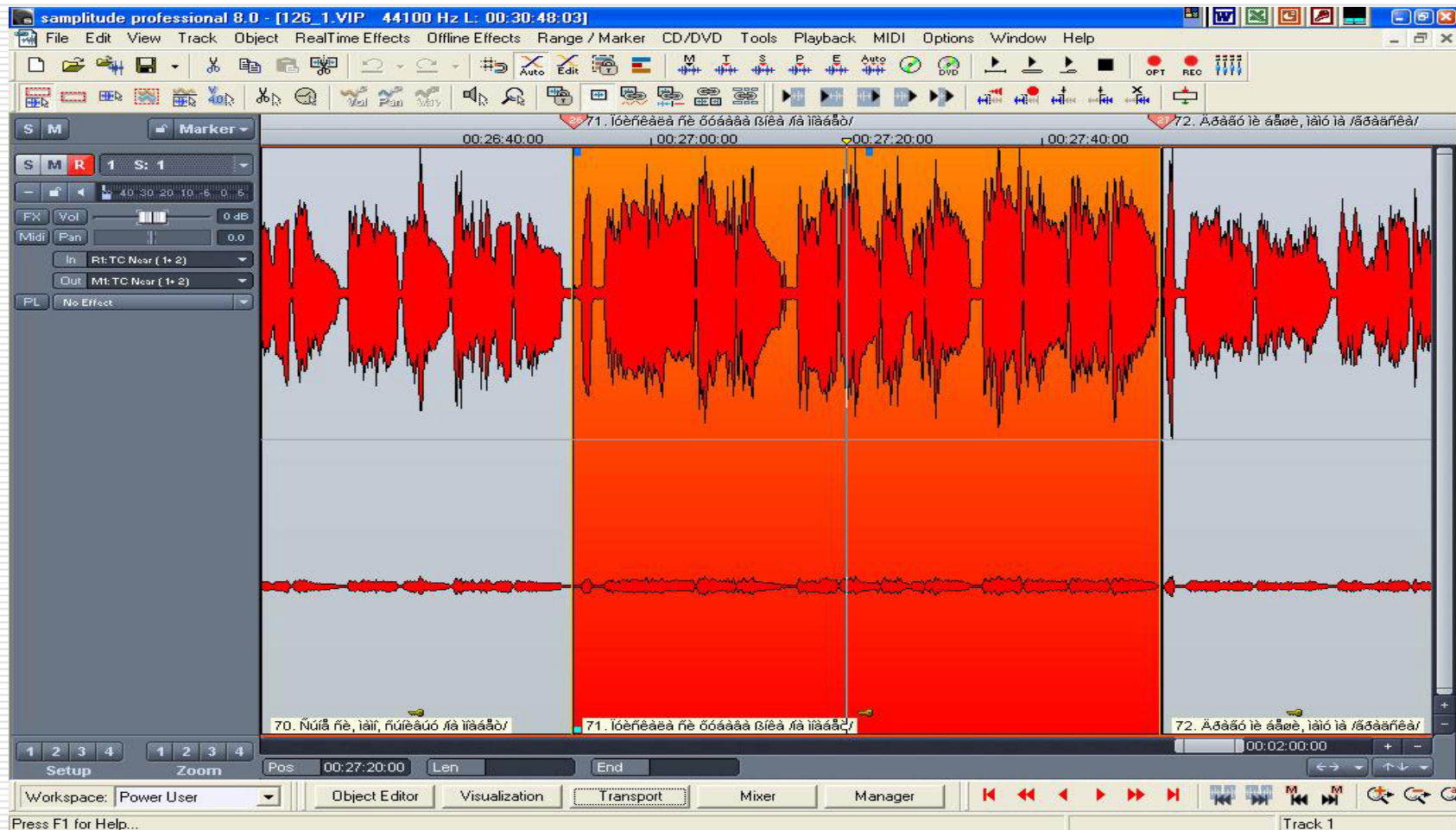
Трансфер - *Samplitude*

- След първоначалното презаписване на материала следва внимателно прослушване и констатиране на евентуални дефекти и несъвършенства в записите: вторичен шум, “пуканки”, кашлици, хрипове, битови шумове и др.
-

Трансфер - *Samplitude*

- Втората съществена фаза от работата е детайлната обработка:
 - ✓ отделяне на всяко изпълнение (track)
 - ✓ едно от предимствата и удобствата на тази програма е, че дава възможност за номериране и нанасяне на паспортната информация на всеки номер в момента на работата
 - ✓ корекции и редакции в рамките на допустимото за запазване на автентичността
-

Процес на обработка и отделяне на всеки *track*

Екипност

- Екипната работа се проявява на няколко нива и се изразява във вземането на оптимални решения по разнородните проблеми, възникващи в процеса на прехвърляне, прослушване и обработка на аудио записите.
 - След мастерирането на записите и наличен относително готов продукт е препоръчително многократно прослушване, обсъждане и при необходимост – корекции, с оглед **запазване на автентичността** на звуковия материал.
 - Целта е постигане на **максимална обективност** при окончателния резултат и в този смисъл субективната преценка не е меродавен критерий.
-

Теренни материали

Теренни материали

п. 258а

Лента ТД-136
(прозвучение)

Т - ва миста

Запис в Устеница.
17. Януари 1968 год.

Стоян Георгов Тайдаров.
род. 1895 г. от с. Победа, Ябъланско
Област в г. Ябълан от 1925 година.
Зачаващия, козаро-зрелар. - Учил е
до 7 клас (по старому).
г. Ябълан, ул. "Генерал Димитров" 128. -

Коледарската група се е състояла
от 4-8 певци един "поя" (която казва
Богославовата) (той може да е от певците)
и помагача за краване.

Групите най-често обикновено селото
и околните села (ако са ховели там)
се събират на могола, продават
краване и друга храна, която са
покупили и с малко купуват
една бичва вино, гурмет който имне
всесядат се, и правят хора до вечерта.

Миб № 4591

с. Тайдарово преди Освободе-
нието е било турско село.
След това тук са се засе-
лили от с. Е. Тер. Ноземин
(галоу) и от Ябълан други
околните села като. Долина
Макара, Разреш Кожаре и др.

Миб. 3603

Стояна Микрова (пояг)
Коркитска
(Рангелова)
род. 1912 год. от
с. Тайдарово.

Тук са лазарували по 7-8
момчета 9-11 годишни. -
{ 1 куче
3 песчоподни мове и мове
1 опашка
1 ешкарка (литурка)

Теренни материали

14. Лазареня
(из ноты)

Детке и дето

Канарыова

$\frac{1}{n}$ — orig Non

Коды и адреса

Смѣт. изроченъ

Образ то же

Na obvy zavr

На ову доде

На двете обуре

110 24.10.19

Та са не може

15 Назареня
(На м...

(На море за урени
поведа

Дружелюбно

Apr 28 - 1891

... док дох
... четири ша

речи мои

Confus. 2

1. Сид...

Танас

me ya

7. Копевачина (на сват)

1. Тришката
 2. Дука
 3. Дука
 4. Дука
 5. Дука
 6. Дука
 7. Дука
 8. Дука
 9. Дука
 10. Дука
 11. Дука
 12. Дука
 13. Дука
 14. Дука
 15. Дука
 16. Дука
 17. Дука
 18. Дука
 19. Дука
 20. Дука
 21. Дука
 22. Дука
 23. Дука
 24. Дука
 25. Дука
 26. Дука
 27. Дука
 28. Дука
 29. Дука
 30. Дука
 31. Дука
 32. Дука
 33. Дука
 34. Дука
 35. Дука
 36. Дука
 37. Дука
 38. Дука
 39. Дука
 40. Дука
 41. Дука
 42. Дука
 43. Дука
 44. Дука
 45. Дука
 46. Дука
 47. Дука
 48. Дука
 49. Дука
 50. Дука
 51. Дука
 52. Дука
 53. Дука
 54. Дука
 55. Дука
 56. Дука
 57. Дука
 58. Дука
 59. Дука
 60. Дука
 61. Дука
 62. Дука
 63. Дука
 64. Дука
 65. Дука
 66. Дука
 67. Дука
 68. Дука
 69. Дука
 70. Дука
 71. Дука
 72. Дука
 73. Дука
 74. Дука
 75. Дука
 76. Дука
 77. Дука
 78. Дука
 79. Дука
 80. Дука
 81. Дука
 82. Дука
 83. Дука
 84. Дука
 85. Дука
 86. Дука
 87. Дука
 88. Дука
 89. Дука
 90. Дука
 91. Дука
 92. Дука
 93. Дука
 94. Дука
 95. Дука
 96. Дука
 97. Дука
 98. Дука
 99. Дука
 100. Дука

[illegible]

[Handwritten notes on lined paper, partially obscured by other documents.]

1872

Теренни материали

13. Весела песен (Известна от
Македония
Името ѝ казват
че се е играя)

Зрево мари, вака зрело,
Пунта ти
Пунта ти вака зрело,
Трам-ба-ба ром
Да ти им иде на нов пазар,
Пунта ти
Да си купи нова роква
Трам-ба-ба ром.

Де з срецна едно - песно.
Прегледа з, целуна з
Мирот двете чети венди,
Чети оти.

Разглед са, вака зрело,
(Разглед са)
Те отиде при седи,
На седи на дави.
Седи хри отговар:
Зрево мари, вака зрело,
Той е мари-това трес.
Ти си мари-в джана седи.

(Известна от
Македония
Името ѝ казват
че се е играя)

1. Преселничество
2. Промяна на функционалната характеристика

Теренни материали

Ставаат и се трогали.
Кога да порот отидат,
Стануваат маичице, а
тук се поротот вика
и се спотне димаме:
- Усото, усото усото,
Не твоите мига јорбиде!

2. На хоро (по Великден
и всякога)

Маришка маришка!
Маришка туркиа дообила.
Тук го на мига мига,
Но туркиа мига не знае.
Тук за Маришка мига
двајте злати панти
и девет бели хачуми.
Кога хачуми отидат
во Маришкин дворче,
Федзи хачуми сав мига.

67

Песента се предава от поколения на поколения заедно с указания за жанр и функција. Случва се информаторът да хареса песента и въпреки, че знае основната ѝ функција (напр. “Хоро по Великден”) я променя в друга (“... и всякога”). Много често, ако не я знае казва, че се пее “на всякога”, “на всичко”.

--	--

[illegible]

square = 4

Препоръки към настоящия проект

и по-конкретно към изграждането на база данни и интернет приложението ѝ

- ❑ Околиците и областите – да се уточнят спрямо старо и ново административно деление.
 - ❑ Да се помисли за поясняване на диалектните думи – много скоро съвсем няма да има кой да каже на по-младите какво точно означават подобни думи в текстовете на песните или обичаите.
 - ❑ С оглед евентуално разширяване на базата с данни: да се предвидят полета за функцията на песните 1) според информатора и 2) според записвача/изследователя (трансформация – напр. “жътварска” – “навсякъде, на всичко” и т.н.).
-